

2. Юртаєва К.В. Місце скоєння злочинів міжнародного характеру: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. / Ксенія Володимирівна Юртаєва. – Київ: Державний науково-дослідний інститут МВС України, 2010. – 21 с.

3. Криміналістика : підручник / кол. авт. : В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / за ред. проф. В.Ю. Шепітька. – Х. : Право, 2008. – 464 с.

4. Настільна книга слідчого [наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / М. І. Панов, В.Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. — 728 с.

5. Курс криміналістики: В 3-х т. / под ред. О. Н. Коршуновой, А. А. Степанова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. — Т.1: Общетеоретические вопросы. Криминалистическая техника. Криминалистическая тактика. — 681 с.

6. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 14 травня 2012 року: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 216 с.

**Провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
експертно-криміналістичного
забезпечення ННІ № 2 НАВС, к.ю.н.,
доцент**

Бабаніна Вікторія Вікторівна

ДО ПИТАННЯ ПРО КОРЕКТНІСТЬ ФОРМУЛЮВАННЯ НАЗВИ «КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН»

У доктрині кримінального права існує дискусія щодо формулювання назви «кримінальний закон». Така дискусія ґрунтується на етимологічному значенні слова «кримінал» («кримінальний»), що в свою чергу походить від англійського «crime» – злочин. Відтак, дослівне розуміння слова «кримінальний» повинно було б розглядатися як злочинний, а сам кримінальний закон як «злочинний закон», що не може визнаватися правильним. Пояснюється це тим, що закон як форма існування права та вид нормативно-правового акту, що приймається вищим органом законодавчої влади за спеціальною процедурою, не може визнаватися злочинним. Безумовно, деякі закони, які приймаються в нашій державі, не завжди є справедливими, відповідають інтересам суспільства чи домінуючих верств суспільства, однак жодним чином такі закони не можуть визнаватися злочинними. Тому формулювання «злочинний закон» є юридично і логічно неправильним та не може застосовуватися.

Схожі аргументи наводилися також народним депутатом України В.Д. Швецем щодо запропонованої ним поправки до назви Кримінального процесуального кодексу, при підготовці його проекту до другого читання, яку пропонувалося викласти саме як «Карно-процесуальний кодекс» [12], але в підсумку ця пропозиція не знайшла належної підтримки.

Крім того, при підготовці проекту Кримінального кодексу (далі – КК) України до другого читання також висловлювалися пропозиції щодо зміни його назви. Зокрема за поправкою народного депутата України О.М. Бандурки пропонувалося викласти назву як: «Кодекс законів про кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс)», а за поправкою народного депутата України З.В. Ромовської – «Карний Кодекс України» [11]. Однак ці пропозиції також не знайшли належної підтримки. На противагу цьому, при підготовці проекту КК України до другого читання, назва розділу II Загальної частини КК України, а також назви та зміст окремих статей цього розділу були змінені. Зокрема, за пропозицією народних депутатів України М.Ю. Бродського, С.В. Ківалова та В.Й. Розвадовського слова «кримінальний закон» були замінені словами «закон про кримінальну відповідальність» [11].

На основі цього, формулюється думка, що виправданим є використання не поняття «кримінальний закон», а «закон про кримінальну відповідальність». Більше того, саме таке формулювання закріплюється в тексті чинного закону (КК України).

Проте, підкреслимо, що описана теза ґрунтується тільки на етимологічному та буквальному

розумінні слова «кримінальний». Водночас, дійсне значення слова «кримінальний», яке наводиться в академічному словнику української мови, зводиться до того, що «кримінальний» розуміється так само як карний, а останній означає – той, що підлягає покаранню [13, с. 108, 347]. Із цього випливає, що «кримінальний закон» розуміється як карний закон або закон про покарання, що в дійсності відповідає сутності розглядуваного нами закону.

Таким чином, застосування поняття «кримінальний закон» є виправданим, а слово «кримінальний», в українській мові, може набувати змістовного розуміння не тільки як злочинний, але й як караний.

Додамо також і те, що прийняття за основу буквально-етимологічного розуміння слова «кримінальний» буде спотворювати не тільки розуміння поняття «кримінальний закон», але й розуміння інших суміжних понять: «Кримінальний кодекс», «Кримінальний процесуальний кодекс», «кримінальне право», «кримінальне законодавство», «кримінальний процес», «криміналізація» тощо.

Разом із цим, аналіз сучасних наукових та навчальних джерел свідчить, що поняття «кримінальний закон» та «закон про кримінальну відповідальність» вживаються як абсолютно рівнозначні синоніми [9; 1; 14; 2; 15; 10; 16; 6; 3; 4; 7; 8]. До того ж такий підхід має місце в опублікованих раніше власних авторських працях [5]. У відповідності з цим, доцільність і необхідність протиставляти ці поняття відсутня. Так, на наше переконання, поняття «кримінальний закон» цілком виправдано може використовуватися для позначення форми існування кримінального права у вигляді нормативно-правового акту вищої юридичної сили, який приймається вищим законодавчим органом державної влади за відповідною процедурою і стосується забезпечення охорони суспільних відносин від злочинних посягань та регулювання суспільних відносин, які виникають у зв'язку із вчиненням злочину. Іншими словами, поняття «кримінальний закон» вживається в тому самому значенні, що і поняття «закон про кримінальну відповідальність», таке вживання понять є науково виправданим, як з точки зору їх лексичного значення, так і з точки зору юридичної природи.

При цьому, слід звернути увагу, що законодавець не визначає поняття кримінальний закон (закон про кримінальну відповідальність), так само як і не визначає поняття «законодавство про кримінальну відповідальність», вказуючи тільки, що його становить КК України (ч. 1 ст. 3 КК України). Все це, на наш погляд, утворює додаткові складнощі щодо розуміння досліджуваних понять.

Разом із цим, у ч. 2 ст. 3 КК України закріплюється положення, що закон про кримінальну відповідальність, який прийнятий після набрання чинності КК України включається до нього після набрання ним чинності. Поглиблене тлумачення цього положення дозволяє зробити висновок, що КК України є своєрідним систематизованим (кодифікованим) збірником кримінальних законів. Водночас, слід згадати, що сам КК України також приймався вищим законодавчим органом держави у порядку визначеному для прийняття законів. У відповідності з цим КК України відповідає всім ознакам кримінального закону, а тому сам по собі є кримінальним законом і разом із цим є кодифікованим збірником кримінальних законів, прийнятих після набрання кодексом чинності. Із цього випливає, що КК України є одночасно і кодифікованим збірником кримінальних законів, і самим кримінальним законом.

Тому в рамках вивчення механізму створення та реалізації кримінального законодавства КК України буде розглядатися нами саме як кримінальний закон, який хоча і є систематизованим збірником інших кримінальних законів. Іншими словами, КК України більшою мірою буде досліджуватися нами з позиції створення його як кримінального закону, а не з позиції систематизації менших за змістом кримінальних законів. Проте цілком очевидно, що розглядати ці аспекти абсолютно відірвано один від одного неможливо.

Список використаних джерел:

1. Бережний С. Д. Відповідальність за умисне вбивство з корисливих мотивів за кримінальним законодавством України: монографія / С. Д. Бережний; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Хмельниц. ун-т упр. та права. – Хмельницький, 2011. – 235 с.

2. Грачов С. В. Відповідальність за порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, за кримінальним законодавством України : монографія / С. В. Грачов, О. В. Шамара; ред. : О. М. Литвак. – Київ : АртЕк, 2015. – 285 с.
3. Дьоменко С. В. Вимагання : кримінально-правовий та кримінологічний аналіз : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / С. В. Дьоменко. – К., 2006. – 19 с.
4. Квасневська Н. Д. Відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови в Україні (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Н. Д. Квасневська. – К., 2009. – 20 с.
5. Кузнецов В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство : національний та зарубіжний досвід : монографія / В. В. Кузнецов, В. В. Бабаніна, Л. О. Кузнецова; Нац. акад. внутр. справ. – К. : Інтерсервіс, 2013. – 267 с.
6. Кулик Л. М. Боротьба зі злочинами, що вчиняються з використанням зброї : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Л. М. Кулик. – К., 2006. – 19 с.
7. Підгородинський В. М. Відповідальність за торгівлю людьми за кримінальним законодавством України : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. М. Підгородинський. – Одеса, 2005. – 19 с.
8. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України : [моногр.] / В. В. Полтавець; Луган. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2005. – 239 с.
9. Пономаренко Ю. А. Зворотна дія кримінального закону в часі : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Ю. А. Пономаренко. – Х., 2002. – 20 с.
10. Пономаренко Ю. А. Штраф як вид покарання у кримінальному праві України (за результатами реформи 2011 р.) : наук. нарис / Ю. А. Пономаренко. – Х. : Право, 2012. – 80 с.
11. Проект КК України № 1029 від 12.05.1998 р. : [порівняльна таблиця другого читання 04.07.2000 р.] : [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.rada.gov.ua/osmir/tables/06_2000/TABL1029002.html.
12. Проект Кримінального процесуального кодексу України № 9700 від 13.01.2012 р. порівняльна таблиця другого читання 29.03.2012 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511.
13. Словник української мови в 10 т. – К. : Наук. думка, 1970. – 1979. – Т. 4 : І – О. – 1974. – 840 с.
14. Сорока С. О. Контрабанда наркотичних засобів: проблеми протидії : монографія / С. О. Сорока; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Л., 2012. – 227 с.
15. Шамара О. В. Відповідальність за вчинення терористичної діяльності за кримінальним законодавством України : монографія / О. В. Шамара. – Київ : АртЕк, 2014. – 279 с.
16. Шевчук А. В. Стадії вчинення злочину : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / А. В. Шевчук. – К., 2002. – 20 с.

Викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 1 ННІ №3 НАВС

Бакутін Євген Іванович

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ПРИЛАДІВ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УКРАЇНІ